

The Role of Islamic Coping Strategies in the Prediction of Addiction Readiness in Female Students

Sara Ziafar^{1*} , Azadeh Rezayatizadeh² , Fateme Khonsari³

1- Department of Psychology, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran.

2- Department of Psychology, Tehran Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

3- Department of Psychology, Semnan Research Sciences Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran.

*Correspondence should be addressed to Ms. Sara Ziafar; Email: sarazia255@gmail.com

Article Info

Received: Aug 10, 2020

Received in revised form:

Sep 13, 2020

Accepted: Oct 24, 2020

Available Online: Dec 22, 2021

Keywords:

Addiction

Islamic coping strategies

Student

 <https://doi.org/10.22037/jrrh.v7i4.31675>

Abstract

Background and Objective: Addiction is one of the great challenges of human societies today. Students are one of the groups that commonly take drugs. The aim of this study was to examine the role of Islamic coping strategies in the prediction of addiction susceptibility in female students.

Methods: The research method was descriptive-correlational. The statistical population included all female students of the Faculty of Psychology and Educational Sciences, Islamic Azad University, Tehran Branch of Science and Research, out of whom 274 were selected by accessible sampling method. Research instruments used in the study included a checklist of demographic information (researcher-made form), Islamic Coping Strategies Scale developed by EhteshamZadeh and Weed and Butcher's Addiction Potential .ca.e. Data analysis was performed by descriptive statistics, Pearson correlation coefficient and regression analysis. In this study, all the ethical considerations were observed and the authors of the article did not reported any conflict of interest.

Results: The mean (and standard deviation) age of students was 28.12 (and 9.31). The results showed a negative and significant relationship between addiction susceptibility and the Islamic coping strategies and the components of cognitive, emotional, and behavioral coping strategies ($P < 0.05$). Also, regression analysis showed that 36% and 39% of the variance in susceptibility to addiction were negatively and significantly predictable based on the total score of Islamic coping strategies and the score of Islamic coping strategies components, respectively.

Conclusion: In order to reduce addiction in students, an atmosphere of familiarity and attention to Islamic concepts should be provided to not only raise their awareness about drugs and their effects, but to promote their ability to actively deal with the failures in life using Islamic coping strategies.

Please cite this article as: Ziafar S, Rezayatizadeh A, Khonsari F. The Role of Islamic Coping Strategies in the Prediction of Addiction Readiness in Female Students. Journal of Pizhūhish dar dīn va sa.āmat. 2021;7(4):47-60. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v7i4.31675>

Summary

Background and Objective

Today, addiction is one of the main problems of human societies. Statistics show that addiction is one of the biggest problems in the Iranian society, and the consumption of various substances among students in different countries has increased in

recent years and has been associated with many socio-psychological and economic consequences (1, 2). According to the Addiction-Prone theory, some people are ready to become addicted and some people are not, but in general, there are several reasons for the tendency to addiction, including mood problems and anxiety (3). Among the reasons for the increase in mental health problems in young people are the neglect of

spirituality (4), and the lack of appropriate coping strategies (5). Islamic coping strategies are one of the most effective ways to deal with stress. These strategies are based on religious beliefs and improve self-esteem and meaningfulness in life (6). In this regard, Abdoljabari et al. (7) in a showed that there is a difference between the religious beliefs of two groups of normal students and substance abusers and there is a negative and sustainable relationship between praying and the tendency to substance abuse (8). Many verses of the Holy Quran also mention the role of prayer as one of the strategies of Islamic confrontation in providing mental health (9). A review of the research literature shows that between Islamic lifestyle and Internet addiction (10), religious attitude and addiction (2), spiritual intelligence and addiction (11) and the role of Quranic education in mental health and addiction tendency (8) have been studied, but there is a need for further studies on the role of Islamic coping strategies in the students' tendency to become addicted. Given that the prevalence of addiction in different classes of the society is increasing and it is important to pay attention to students' mental health (12), therefore, this study was conducted to investigate the role of Islamic coping strategies in predicting female students' susceptibility to addiction.

Methods

Compliance with ethical guidelines: The participants were provided with enough explanations on the study and were assured about the confidentiality of information; they filled in a form of informed consent. The method of completing the questionnaires was the same for all the participants. In this way, after obtaining the consent of the person and explaining how to complete each questionnaire, the questionnaires were given to individuals and there was no time limit for answering.

This is a descriptive correlational study. The statistical population of the study included all the female students studying in the Faculty of Psychology and Educational Sciences of the Islamic Azad University, Science and Research Branch of Tehran, out of whom 274 were selected by accessible sampling method and according to the inclusion criteria. The data were collected using the Islamic Coping Strategies Scale (13) and the Addiction Potential Scale (14). Data analysis was performed using descriptive statistics, correlation coefficient, and regression analysis.

Results

The mean (and standard deviation) age of the students was 28.12 (and 9.31) years. The results showed a negative and significant relationship between susceptibility to addiction and the Islamic coping strategies and the components of cognitive, emotional and behavioral coping ($P < 0.05$). Also, the results of regression analysis showed that 36 % and 39% of the variance in susceptibility to addiction were negatively and significantly predictable based on the total score of Islamic coping strategies and the scores related to the components of Islamic coping strategies.

Conclusion

The results of the study showed that there is a significant negative correlation between the tendency to addiction and the Islamic coping strategies. This finding is in line with the results of the previous studies in this field, such as the results of the study by Porzoor and Khademi Astaneh (15), Lee et al. (16), Horton et al. (17), Lorkiewicz et al. (18), Menon and Kandasamy (19), and several verses of the Holy Quran (9). The use of religious methods can increase a person's adaptation to difficult living conditions. People with religious leanings do not tend to use drugs because of their higher self-control and responsibility for their health; God the Almighty has mentioned in many Qur'anic verses the human self and the value of human existence. Also, it can be stated that when a person believes in God the Almighty, he enjoys the perception of support, and this plays a protective role in the face of the difficulties of life and, therefore, the person with the Islamic coping strategy becomes less involved in drugs and other high-risk behaviors. This study was also constrained by certain limitations in data collection tools and sampling methods.

Acknowledgements

The researchers would like to express their sincere gratitude to all the participants in the study as well as the university officials who helped in conducting this research.

Ethical considerations

According to the authors, this article is obtained from the master's thesis of the second author of the article, which was defended on 2018/9/18 in the Islamic Azad University, Tehran Science and Research Branch.

Funding

According to the authors, this study had no sponsor and was conducted at personal expense.

Conflict of interest

The authors reported no conflict of interest.

Authors' contribution

Writing the abstract the method sections and article formatting: first author; fieldwork and data collection and writing the problem statement section: second author; and writing the discussion and conclusion sections, limitations and research suggestions and reviewing the article: third author.

References

1. Ayllón S, Ferreira-Batista NN. Unemployment, drugs and attitudes among European youth. *Journal of health economics*. 2018;57:236-48.
2. Namazi S. The Prediction of Attitude toward Addition and Drug-Related Disorders in Students in Kermanshah Based on the Role of Religious Attitude and Quality of Life. *Journal of Pizhūhish dar dīn va saāmat*. 20v06(2)66-72. (Full Text in Persian)
3. Khazaie H, Behrouz B, Chehri A, Gerber M, Holsboer-Trachsler E, Sadeghi Bahmani D, et al. Among adolescents, addiction susceptibility and sleep-related dysfunction have a common cognitive-emotional base and predict poor sleep quantity. *Journal of Substance Use*. 2019;24(4):426-31.
4. Shojaee A. The Study of Relationship between Attitude and Practical Commitment to Prayer with Happiness of the Students (Case Study: Students of University of Mohaghegh Ardabili). *Sci J Manag System*. 2018;8(26):89-106. (Full Text in Persian)
5. Tatari F, Farnia V, Salemi S, Davarinejad O, Ghaderi S, Rahami B, et al. Evaluation of stress-coping strategies and their association with relapse rate in people with methamphetamine use disorder: an analytical study. *Journal of Substance Use*. 2021;26(2):166-73.
6. Tahir LM, Khan A, Musah MB, Ahmad R, Daud K, Al-Hudawi SHV, et al. Administrative stressors and Islamic coping strategies among Muslim primary principals in Malaysia: a mixed method study. *Community mental health journal*. 2018;54(5):649-63.
7. Abdoljabari M, Karamkhani M, Olianasab Z, Pourhoseingholi MA, Ebadi M, Tabaghi R. Effect of prayer on drug, smoking and alcohol consumption in Tabriz University of Medical Sciences. *Journal of Reaserch on Religion & Health*. 2015;1(2):36-45. (Full Text in Persian)
8. Soleimani H, Eslamirad Z, Rafiei M, Shamsikhani S. The study of saying the prayer in Nejat and Avaye-Mehr drug rehab centers in Arak. *Journal of Research on Religion & Health*. 2015;1(4):21-30. (Full Text in Persian)
9. The Holy Quran. Al-Araf. Translated by: Mohammad Mahdi Fouladvand. Tehran: Justice Message Publications;2016.
10. RostamiNasab-DolatAbad Z, Ehsanpour F, Mohammadkhani M, Shariatmadar-Tehrani A, Bagheri-Mahyari N. The Moderating Role of Islamic Lifestyle in the Relationship between Cognitive Emotion Regulation and Mobile Dependency in Kermanshah's Adolescent Girls in. *Journal of Pizhūhish dar dīn va saāmat*. J0195(3)884-95. (Full Text in Persian)
11. Afshar S, Seddighi Arfaei F, Jafari A, Mohammadi H. The relationship of spiritual intelligence factors and tendency to addiction and Its comparison between girls and boys students. *Journal of Reaserch on Religion & Health*. 2015;1(2):10-8. (Full Text in Persian)
12. Bernard M, Strasser F, Gamondi C, Braunschweig G, Forster M, Kaspers-Elekes K, et al. Relationship between spirituality, meaning in life, psychological distress, wish for hastened death, and their influence on quality of life in palliative care patients. *Journal of pain and symptom management*. 2017;54(4):514-22.
13. Azimzadeh N, Bayazi MH, Shakerinasab M. The Relationship Between Islamic Coping Methods and Psychological Well-Being with Adaptation and Pain Tolerance in Patients with Breast Cancer. *Quarterly Journal of Health Psychology*. 2020;9(33):145-60. (Full Text in Persian)
14. Ghodrati A, Mohammadipour M, Mafakheri A. The Relationship between Parenting Styles and Tendency for Drug Use: The Mediating Role of Impulsivity. *Research on Addiction*. 2021;15(60):11-32. (Full Text in Persian)
15. Porzoor P, Khademi Astaneh Z. Designing an integrated educational protocol based on Islamic religious-psychological teachings and evaluating its effectiveness on resilience of adolescents with tendencies to high-risk behaviors. *Journal of Research in Psychopathology*. 2020;1(4):10-7.
16. Lee DB, Hope MO, Heinze JE, Cunningham M, Caldwell CH, Zimmerman MA. Psychological pathway from racial discrimination to the physical consequences of alcohol consumption: Religious coping as a protective factor. *Journal of Ethnicity in Substance Abuse*. 2020;19(3):453-75.
17. Horton KD, Loukas A. Depressive symptoms, religious coping, and cigarette smoking among post-secondary vocational students. *Psychology of Addictive Behaviors*. 2013;27(3):705-13.

18. Lorkiewicz SA, Ventura AS, Heeren TC, Winter MR, Walley AY, Sullivan M, et al. Lifetime marijuana and alcohol use, and cognitive dysfunction in people with human immunodeficiency virus infection. *Substance abuse*. 2018;39(1):116-23

19. Menon J, Kandasamy A. Relapse prevention. *Indian journal of psychiatry*. 2018;60(Suppl 4):S473

دور استراتيجيات المواجهة الإسلامية في التنبؤ بالقابلية للإدمان عند الطالبات الجامعيات

سارا ضيافر^{١*}، آزاده رضايي زادة^٢، فاطمة خونساري^٣

١- قسم علم النفس، فرع كرج، جامعة آزاد الإسلامية، كرج، إيران.

٢- قسم علم النفس، فرع العلوم والتحقيقات في طهران، جامعة آزاد الإسلامية، طهران، إيران.

٣- قسم علم النفس، فرع العلوم والتحقيقات في سمنان، جامعة آزاد الإسلامية، سمنان، إيران.

* المراسلات الموجهة إلى السيدة سارا ضيافر؛ البريد الإلكتروني: sarazia255@gmail.com

الملخص

معلومات المادة

خلفية البحث وأهدافه: لقد أصبح الإدمان في هذا العصر أحد المشاكل الكبرى للمجتمعات البشرية. وإحدى الفئات التي راج فيها سوء استهلاك المخدرات هي طلبة الجامعات. وقد تم إعداد هذه الدراسة بهدف التنبؤ بالقابلية للإدمان عند طلبة الجامعات على أساس استراتيجيات المواجهة الإسلامية.

الوصول: ٢٠ ذي الحجة ١٤٤١
وصول النص النهائي: ٢٤ محرم ١٤٤٢
القبول: ٧ ربيع الأول ١٤٤٢
النشر الإلكتروني: ١٧ جمادى الأولى ١٤٤٣

الكلمات الرئيسية:

الإدمان

استراتيجية المواجهة الإسلامية

الطالب الجامعي

منهجية البحث: تعتبر الدراسة الحاضرة وصفية من النوع التشاركي. وتشمل مجموعة الدراسة جميع الطالبات الجامعيات لكلية علم النفس والعلوم التربوية في جامعة آزاد الإسلامية، فرع العلوم والتحقيقات في طهران. وقد تم اختيار ٢٧٤ طالبة منهن بطريقة الاختيار المتاح. وتشمل أدوات الدراسة قائمة معلومات المجموعة استبيان محقق، استبيان استراتيجيات المواجهة الإسلامية لاحتشام زادة، واستبيان قابلية الإدمان لويد و باجر. وقد تم تحليل البيانات بطريقة الإحصاء الوصفي، ومعادل تشارك بيرسون وركسون. وقد تمت مراعاة جميع الضوابط الأخلاقية في هذه الدراسة. ولم يلحظ مؤلفو المقالة أي تضارب للمنافع.

المعطيات: متوسط (وانحراف المعياري) عمر الطالبات ٢٨/١٢ (و ٩/٣١). وتشير النتائج إلى وجود علاقة سلبية وذات معنى بين القابلية للإدمان واستراتيجيات المواجهة الإسلامية وعناصر المواجهة المعرفية والعاطفية والسلوكية ($P < 0.05$). كما أن تحليل ركسون يشير إلى وجود إمكانية تنبؤ بالترتيب بنسبة ٣٦ في المائة من فرق القابلية للإدمان بشكل سلمي وذو معنى على أساس الدرجة الكلية لاستراتيجيات المواجهة الإسلامية، و ٣٩ في المائة على أساس درجة مكونات المواجهة الإسلامية.

الاستنتاج: من أجل تخفيف قابلية الإدمان عند طالبات الجامعة لابد من تأمين مجال للتعرف بالأجواء الإسلامية واهتمام أكثر بها، كي تزداد المواجهة الفعالة عندهن مع مصاعب الحياة من خلال المواجهة الإسلامية، مضافاً إلى زيادة وعيهم تجاه المخدرات وآثارها.

يتم استناد المقالة على الترتيب التالي:

Ziafar S, Rezayatizadeh A, Khonsari F. The Role of Islamic Coping Strategies in the Prediction of Addiction Readiness in Female Students. Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat. 2021;7 4):47-60. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v7i4.31675>

نقش راهبردهای مقابله اسلامی در پیش‌بینی آمادگی به اعتیاد در دانشجویان دختر

سارا ضیافر^{۱*}، آزاده رضایتی‌زاده^۲، فاطمه خونساری^۳

۱- گروه روان‌شناسی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران.

۲- گروه روان‌شناسی، واحد علوم و تحقیقات تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۳- گروه روان‌شناسی، واحد علوم تحقیقات سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران.

* مکاتبات خطاب به خانم سارا ضیافر؛ رایانامه: sarazia255@gmail.com

اطلاعات مقاله

دریافت: ۲۰ مرداد ۱۳۹۹

دریافت متن نهایی: ۳۳ شهریور ۱۳۹۹

پذیرش: ۳ آبان ۱۳۹۹

نشر الکترونیکی: ۱ دی ۱۴۰۰

چکیده

سابقه و هدف: اعتیاد امروزه به یکی از دغدغه‌های بزرگ جوامع بشری تبدیل شده است. یکی از قشرهایی که سوءمصرف مواد در بین آنان رواج دارد، دانشجویان هستند. این پژوهش با هدف پیش‌بینی آمادگی به اعتیاد در دانشجویان بر اساس راهبردهای مقابله اسلامی صورت گرفته است.

روش کار: روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل تمامی دانشجویان دختر دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران بود که از بین آنان با روش نمونه‌گیری در دسترس تعداد ۲۷۴ نفر انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش شامل چک‌لیست اطلاعات جمعیت‌شناختی (فرم محقق ساخته)، پرسش‌نامه راهبرد مقابله اسلامی احتشام‌زاده و پرسش‌نامه آمادگی به اعتیاد وید و باچر بود. تحلیل داده‌ها نیز با روش‌های آمار توصیفی، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون انجام شد. در این پژوهش همه موارد اخلاقی رعایت شده است و مؤلفان مقاله تضاد منافی گزارش نکرده‌اند.

یافته‌ها: میانگین (و انحراف معیار) سن دانشجویان ۲۸/۱۲ (و ۹/۳۱) بود. نتایج حاکی از آن است که بین آمادگی به اعتیاد با راهبرد مقابله اسلامی و مؤلفه‌های مقابله شناختی، عاطفی و رفتاری روابط منفی و معناداری وجود داشت ($P < 0/05$). همچنین، تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که به ترتیب ۳۶ درصد از واریانس آمادگی به اعتیاد به شکل منفی و معناداری بر اساس نمره کل راهبرد مقابله اسلامی و ۳۹ درصد بر اساس نمره مؤلفه‌های مقابله اسلامی قابل پیش‌بینی بود.

نتیجه‌گیری: برای کاهش اعتیادپذیری در دانشجویان باید فضای آشنایی و توجه هر چه بیشتر به سازه‌های اسلامی فراهم گردد تا ضمن آگاهی‌بخشی درباره مواد مخدر و آثار آن، مواجهه فعال آنان با ناکامی‌های زندگی از طریق مقابله اسلامی افزایش یابد.

واژگان کلیدی:

اعتیاد

دانشجو

راهبرد مقابله اسلامی

استناد مقاله به این صورت است:

Ziafar S, Rezayatizadeh A, Khonsari F. The Role of Islamic Coping Strategies in the Prediction of Addiction Readiness in Female Students. Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat. 2020no α):47-60. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v7i4.31675>

مقدمه

امروزه اعتیاد^۱ از مشکلات عمده جوامع بشری محسوب می‌شود (۱). شواهد پژوهشی نشان می‌دهد که اعتیاد در حال حاضر یکی از پرهزینه‌ترین و بزرگ‌ترین مشکلات جامعه ایران محسوب می‌شود و دانشجویان در این میان از آسیب‌پذیرترین قشرها هستند (۲). به همین دلیل جوامع بشری سال‌ها در تلاش هستند تا راهکارهای قانونی سختگیرانه‌ای برای کنترل، حذف یا کاهش اعتیاد در جمعیت عمومی برقرار کنند (۱). این در حالی است که نتایج برخی از پژوهش‌ها نشان می‌دهد مصرف سیگار، مشروبات الکلی و مواد دیگر در بین دانشجویان جوامع مختلف در دهه‌های اخیر سیری صعودی داشته است. افزایش گرایش جوانان به مواد بسیار نگران‌کننده است (۳)؛ زیرا این اختلال به دلیل ماهیت پیشرونده‌اش نه تنها زندگی فرد سوءمصرف‌کننده مواد را تحت شعاع قرار می‌دهد بلکه مشکلات و ناراحتی‌های زیادی را برای خانواده و جامعه ایجاد و بار بهداشتی زیادی به آنان تحمیل می‌کند (۴). طبق نظریه استعداد اعتیاد^۲، برخی از افراد مستعد سوءمصرف مواد هستند و اگر کسی در معرض مواد قرار بگیرد، معتاد می‌شود اما اگر کسی استعداد نداشته باشد، معتاد نمی‌شود. باوجوداین، الگوی علت‌شناختی واحدی وجود ندارد که بتواند آمادگی به اعتیاد را تبیین نماید، بلکه مجموعه‌ای از عوامل نقش تأثیرگذار دارد (۵). به طوری که نتایج برخی از تحقیقات نشان می‌دهد که حدود ۵۰ درصد از دانشجویان درجاتی از مشکلات خلقی و بیش از ۶۰ درصد درجاتی از مشکلات اضطرابی دارند (۶). گسترش مشکلات مرتبط با بهداشت روانی از یک نظر می‌تواند از توجه مناسب نداشتن نسل جوان به اتصالات معنوی با نیروی لایزال الهی (۷) و استفاده نکردن از راهبردهای مقابله‌ای مناسب باشد. راهبردهای مقابله‌ای مجموعه‌ای از تلاش‌های شناختی و رفتاری است که به منظور تعبیر، تفسیر و اصلاح وضعیت تنش‌زا و کنار آمدن با مسائل و مشکلات به کار می‌رود و نقش مهمی در پیشگیری از آسیب‌پذیری روانی دارد (۸، ۹). راهبردهای مقابله اسلامی^۳ یکی از سالم‌ترین و مؤثرترین روش‌های مقابله با تنش محسوب می‌شود که منطبق بر باورهای دینی و مذهبی است و سبب حفظ و ارتقای عزت نفس، ایجاد حس هدفمندی و

معناداری زندگی می‌گردد و می‌تواند از ایمان قلبی تا توکل به خداوند، خواندن دعا و تلاوت قرآن را شامل گردد. درواقع، روش‌های موسوم به روش‌های مقابله‌ای اسلامی نیز نوعی سبک مقابله‌ای است که در آنها اصول و باورهای اسلامی جهت کسب دیدگاهی مثبت و روشن از حوادث جهان و ایجاد تصویر دل‌بستگی همیشه حاضر به خداوند متعال، ملاک قرار داده می‌شود (۱۰، ۱۱). در همین زمینه عبدالجباری و همکاران در پژوهشی نشان داده‌اند که دانشجویان عادی در مقایسه با دانشجویان سوءمصرف‌کننده مواد مخدر، سیگار و الکل به‌طور معناداری اعتقاد داشتند که نماز خواندن در تمامی ابعاد زندگی مؤثر است و بین نماز خواندن و گرایش به سوءمصرف مواد رابطه منفی و پایداری وجود دارد (۱۲). نتایج پژوهشی دیگر نشان داده است که پایبندی و تقید به انجام فریضه نماز در بیش از نیمی از افراد مبتلا به اعتیاد سبک شمرده می‌شود (۱۳). در بسیاری از آیات قرآن کریم نیز به نقش نماز به‌عنوان یکی از راهبردهای مقابله اسلامی در آرام‌سازی درون و تأمین بهداشت روانی اشاره شده است؛ از جمله: «إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَ أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي»^۴ (۱۴) و «الَّذِينَ آمَنُوا وَ تَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ»^۵ (۱۴).

نگاهی به ادبیات تحقیق نشان می‌دهد که در چند سال اخیر درباره رابطه سازه‌های اسلامی مانند سبک زندگی اسلامی و اعتیاد به اینترنت (۱۵)، نگرش مذهبی و اعتیادپذیری (۳، ۱۶)، هوش معنوی و گرایش به اعتیاد (۱۷) و نقش روش‌های تربیت قرآنی در سلامت روان و گرایش به اعتیاد پژوهش‌هایی صورت گرفته است (۱۳) اما درباره نقش راهبردهای مقابله اسلامی در اعتیادپذیری دانشجویان کمبود پژوهش به چشم می‌خورد و در این زمینه همچنان نیاز به بررسی و مطالعه وجود دارد. با وجود اینکه هدف مقابله‌های روان‌شناختی عموماً حفظ آرگانیسم است اما برخی از آنها می‌تواند تحت نگرش دینی تبیین گردد که همین عامل موجب کارایی بیشتر آنان می‌گردد. این روش‌ها از فطرت دینی سرچشمه گرفته و مبتنی بر آموزه‌های اعتقادی است و می‌تواند نقش بارزی در سازگاری روانی افراد در زندگی داشته باشد (۱۸).

با گسترش مستمر تهدید اعتیاد در قشرهای مختلف جامعه اعم از دانش‌آموزان، دانشجویان، پزشکان و... ناگزیر از

^۱ سورة طه؛ آیه ۱۴

^۲ سورة رعد؛ آیه ۲۸

^۱ addiction

^۲ addict prone

^۳ Islamic Coping Strategies

و علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۸ به روش در دسترس انتخاب شدند اما به دلیل مخدوش بودن برخی از پرسش‌نامه‌ها در نهایت ۲۷۴ پرسش‌نامه جهت تحلیل آماری در نظر گرفته شد.

ملاک‌های ورود افراد به مطالعه شامل جنسیت (مؤنث بودن)، اشتغال به تحصیل در دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، رضایت و تمایل برای مشارکت در مطالعه و تکمیل کامل پرسش‌نامه‌ها بود. ملاک‌های خروج نیز ابتلای فرد به یکی از بیماری‌های مزمن طبی یا مصرف هر نوع ماده مخدر، پاسخ‌دهی ناقص به ابزارها و نداشتن رضایت و تمایل فرد جهت شرکت در مطالعه بود.

داده‌های پژوهش با استفاده از پرسش‌نامه‌های خودگزارشی زیر جمع‌آوری شده است:

۱) پرسش‌نامه راهبردهای مقابله اسلامی^۲

احتشام‌زاده: این ابزار خودگزارشی با توجه به پرسش‌نامه مقابله مذهبی پارگمنت^۳ و مبتنی بر فرهنگ اسلام تدوین شده است و ۳۲ سؤال با ۳ راهبرد مقابله شناختی (۱۳ سؤال)، مقابله رفتاری (۱۱ سؤال) و مقابله عاطفی (۸ سؤال) دارد. نمره‌گذاری آن به صورت لیکرت چهاردرجه‌ای (گزینه کاملاً مخالف=۱ تا گزینه کاملاً موافق=۴) انجام می‌شود. دامنه نمرات از ۳۲ تا ۱۲۸ متغیر است و نمره بالاتر از استفاده بیشتر از این شیوه مقابله‌ای حکایت دارد. سؤالات شماره ۴، ۷، ۸، ۱۱، ۱۷ و ۳۲ به صورت معکوس محاسبه و نمره‌گذاری می‌شود (۲۳، ۲۴). احتشام‌زاده اعتبار محتوایی این پرسش‌نامه را برابر با ۰/۸۲ گزارش و برای سنجش پایایی ابزار از ضریب آلفای کرونباخ، بازآزمایی و دونیمه‌سازی استفاده کرده است (۲۳). در مطالعه احتشام‌زاده پایایی پرسش‌نامه با ضریب آلفای کرونباخ برای کل ابزار ۰/۹۳، مؤلفه شناختی ۰/۸۳، عاطفی ۰/۷۴ و رفتاری ۰/۸۵ و با روش بازآزمایی پایایی کل ابزار برابر با ۰/۸۲ و مؤلفه‌های آن در دامنه‌ای بین ۰/۷۵ تا ۰/۸۵ و با روش دونیمه‌سازی پایایی ابزار و مؤلفه‌های آن در دامنه‌ای بین ۰/۶۲ تا ۰/۸۸ به دست آمده است (۲۳).

۲) پرسش‌نامه استعداد اعتیاد^۴ و وید و باچر^۵: برای

بررسی خطر اعتیاد و یا سنجش آمادگی به اعتیاد تاکنون پرسش‌نامه‌های متعددی ساخته شده است. در این میان، پرسش‌نامه استعداد اعتیاد که از عوامل شخصیتی همبسته

پذیرش نارسایی در بسیاری از برنامه‌های مقابله‌ای و به نتیجه قطعی نرسیدن برنامه‌های پیشگیرانه هستیم. این امر می‌تواند بیانگر آن باشد که بخش‌هایی از پدیده اعتیادپذیری به خوبی شناسایی نشده یا به شناخت احتمالی آن بخش‌ها توجه لازم نشده است. در نتیجه؛ برنامه‌های پیشگیری، درمانی و مقابله‌ای نیز با دقت کافی طراحی نشده است. در حال حاضر ضرورت پاسخ‌گویی به تقاضای اجتماعی برای برون‌رفت از وضعیت‌های نگران‌کننده فعلی مستلزم بازبینی آمادگی به اعتیاد به‌ویژه در قشر دانشجو می‌باشد (۱۹، ۲۰). همچنین، با توجه به روند صعودی اعتیاد، بررسی عوامل زمینه‌ساز و تداوم‌گر آن به منظور اتخاذ تصمیم‌های مناسب در جهت پیشگیری، درمان و کاهش آسیب‌های ناشی از اعتیاد ضروری است (۱۶). بنابراین، پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش راهبردهای مقابله اسلامی در پیش‌بینی آمادگی به اعتیاد دانشجویان دختر صورت گرفته است.

روش کار

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: ضمن ارائه توضیحات لازم به شرکت‌کنندگان درباره پژوهش و اطمینان‌دادن به آنان درباره محرمانه ماندن اطلاعات دریافت‌شده، فرم رضایت آگاهانه در اختیار شرکت‌کنندگان قرار گرفت. روش تکمیل پرسش‌نامه‌ها برای تمامی افراد نمونه یکسان بود. به این صورت که پس از کسب رضایت فرد و توضیح‌دادن درباره چگونگی تکمیل کردن هر پرسش‌نامه، پرسش‌نامه‌ها در اختیار افراد قرار گرفت و برای پاسخ‌دهی محدودیت زمانی اعمال نشد.

روش این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش تمامی دانشجویان دختر مشغول به تحصیل در دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۸ بود ($N=950$) که با روش نمونه‌گیری در دسترس تعداد ۲۷۴ نفر به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. با توجه به فرمول $N \geq 50 + 8M$ مطابق با نظر تاباخینگ و فیدل^۱ تعداد نمونه ۳۰۰ نفر تعیین شد (۲۱). از سوی دیگر، درباره تعداد حجم نمونه در مطالعات توصیفی حداقل تعداد حجم نمونه ۱۰۰ نفر در هر جنس کفایت می‌کند (۲۲). از این‌رو، در این مطالعه ۳۰۰ نفر از دانشجویان دختر مشغول به تحصیل در دانشکده روان‌شناسی

² Islamic Coping Strategies Scale (ICSS)

³ Pargament

⁴ Addiction Potential Scale (APS)

⁵ Weed & Butcher

¹ Tabakhnick & Fidell

داده‌های حاصل از پرسش‌نامه‌های پژوهش با استفاده از روش‌های آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار)، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون تحلیل شد.

یافته‌ها

داده‌های جمعیت‌شناختی نشان می‌دهد که میانگین (±انحراف معیار) سنی (به سال) در افراد نمونه ۲۸/۱۲ (±۹/۳۱) بود. همچنین، نتایج نشان داد که ۳۲ درصد افراد (۸۶ نفر) متأهل و ۶۸ درصد (۱۸۸ نفر) مجرد و به ترتیب ۶۰ درصد (۱۶۵ نفر) مشغول به تحصیل در مقطع کارشناسی، ۳۶ درصد (۹۷ نفر) در مقطع کارشناسی ارشد و ۴ درصد (۱۲ نفر) در مقطع دکتری تخصصی بودند.

در جدول شماره ۱ شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش شامل میانگین، انحراف معیار و آزمون کولموگروف-اسمیرنوف (برای بررسی طبیعی بودن توزیع داده‌ها) در بین دانشجویان دختر مشاهده می‌شود. از آنجاکه مقدار P به دست آمده در آزمون کولموگروف-اسمیرنوف در متغیرهای پژوهش بیش از مقدار ملاک ۰/۰۵ بود، در نتیجه مفروضه طبیعی بودن توزیع داده‌ها تأیید شد. بنابراین، می‌توان از آزمون‌های پارامتریک استفاده کرد. در جدول شماره ۲ ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

اختلال‌های اعتیادی ساخته شده است، کاربرد و شهرت زیادی دارد (۲۰). این ابزار خودگزارشی ۴۱ سؤال با ۲ زیرمقیاس آمادگی فعال و آمادگی منفعل دارد. نمره‌گذاری آن به صورت لیکرت چهاردرجه‌ای (گزینه کاملاً مخالفم=صفر تا گزینه کاملاً موافقم=۳) انجام می‌شود. برای به دست آوردن امتیاز کلی پرسش‌نامه باید مجموع امتیازات تک تک سؤالات (به غیر از ۵ سؤال دروغ‌سنج) را با هم جمع نمود. دامنه نمرات از صفر تا ۱۰۸ متغیر است و نمره بالاتر از آمادگی بیشتر فرد برای اعتیاد حکایت دارد. سؤالات شماره ۶، ۱۲، ۱۵ و ۲۱ به صورت معکوس محاسبه و نمره‌گذاری می‌شود و سؤالات شماره ۱۲، ۱۳، ۱۵، ۲۱ و ۳۳ دروغ‌سنج است (۲۵). جهت محاسبه روایی این پرسش‌نامه از دو روش استفاده شده است. در روایی ملاکی، پرسش‌نامه آمادگی به اعتیاد دو گروه افراد وابسته به مواد و غیروابسته را به خوبی از یکدیگر متمایز کرده است. روایی سازه پرسش‌نامه از طریق همبسته کردن آن با پرسش‌نامه ۲۵ سؤالی فهرست علائم بالینی برابر با ۰/۵۷ گزارش شده است. در مطالعه محمدخانی و همکاران میزان آلفای کرونباخ کل پرسش‌نامه برابر با ۰/۹۲ (۲۵) و در مطالعه قدرتی و همکاران میزان آلفای کرونباخ پرسش‌نامه برابر با ۰/۷۵ برآورد شده است (۲۰).

جدول ۱) میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش همراه با نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای بررسی طبیعی بودن

متغیر پژوهش	میانگین	انحراف معیار	P-value
مؤلفه مقابله شناختی	۹/۴۶	۰/۶۹	۰/۲۹
مؤلفه مقابله عاطفی	۸/۶۴	۰/۴۲	۰/۱۷
مؤلفه مقابله رفتاری	۹/۸۸	۱/۰۳	۰/۲۶
راهبرد مقابله اسلامی	۲۷/۹۸	۲/۱۴	۰/۳۴
آمادگی به اعتیاد	۳۳/۸۲	۵/۱۶	۰/۱۹

راهبرد مقابله اسلامی به ترتیب ۰/۴۸، ۰/۳۶ و ۰/۳۹ بود که بزرگ‌تر از شاخص قابل قبول یعنی ۰/۱۰ بود. همچنین، آماره عامل تورم واریانس برای این مؤلفه‌ها به ترتیب ۲/۰۶، ۱/۲۸ و ۲/۴۸ بود که کمتر از ۱۰ (شاخص قابل قبول) بود. بنابراین نبود هم‌خطی چندگانه تأیید شد. از دیگر مفروضاتی که در رگرسیون مدنظر قرار می‌گیرد، استقلال خطاها از یکدیگر است که به منظور بررسی آن از آزمون دوربین-واتسون^۱ استفاده شد. آماره آزمون دوربین-واتسون ۱/۶۹ بود که در دامنه مطلوب (۱/۵ تا ۲/۵) قرار داشت و فرض استقلال خطاها

نتایج بررسی همبستگی پیرسون در جدول شماره ۲ نشان می‌دهد که آمادگی به اعتیاد با نمره کل راهبردهای مقابله اسلامی و مؤلفه‌های آن (شناختی، عاطفی و رفتاری) رابطه منفی و معناداری داشت ($P < 0.05$). علاوه بر این، نتایج نشان‌دهنده نبود هم‌خطی چندگانه بود که یکی از پیش‌فرض‌های انجام رگرسیون است، به طوری که همبستگی بین متغیرهای پژوهش کمتر از ۰/۹۰ بود. همچنین، برای بررسی بیشتر هم‌خطی چندگانه، دو آماره شاخص تحمل و عامل تورم واریانس چندگانه، دو آماره شاخص تحمل و شاخص تحمل برای مؤلفه‌های شناختی، عاطفی و رفتاری در

^۱ Durbin-Watson Test

نمره کل راهبردهای مقابله اسلامی و مؤلفه‌های آن از تحلیل رگرسیون به‌روش هم‌زمان استفاده شد که یافته‌های حاصل از آن در جداول شماره ۳ و ۴ ارائه شده است.

تأیید شد. مفروضه وجود رابطه خطی بین متغیرهای پیش‌بین و ملاک با توجه به نمودار پراکنش متغیرها نیز برقرار بود. با توجه به همبستگی معنادار بین متغیرهای پژوهش و رعایت مفروضه‌ها، برای پیش‌بینی متغیر آمادگی به اعتیاد از طریق

جدول ۲) ماتریس ضرایب همبستگی پیرسون بین راهبردهای مقابله اسلامی و ابعاد آن با آمادگی به اعتیاد

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵
۱) آمادگی به اعتیاد	۱				
۲) مؤلفه مقابله شناختی	*-۰/۶۳	۱			
۳) مؤلفه مقابله عاطفی	*-۰/۲۹	*۰/۵۸	۱		
۴) مؤلفه مقابله رفتاری	*-۰/۵۸	*۰/۷۵	*۰/۴۹	۱	
۵) راهبرد مقابله اسلامی	*-۰/۷۱	*۰/۶۶	*۰/۵۷	*۰/۶۹	۱

* $P < 0.05$

جدول ۳) تحلیل واریانس یک‌راه جهت بررسی معناداری کل مدل رگرسیون برای پیش‌بینی آمادگی به اعتیاد به تفکیک نمره کل راهبردهای مقابله اسلامی و مؤلفه‌های آن

متغیر	منبع تغییر	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	P-value
نمره کل مقابله اسلامی	رگرسیون	۱۹۶۲/۹۷	۱	۱۹۶۲/۹۷	۰/۰۰۲
	باقی‌مانده	۸۹۱۹/۹۷	۲۷۲	۳۲/۸	
	کل	۱۰۸۷۲/۹۵	۲۷۳		
مؤلفه‌های مقابله اسلامی	رگرسیون	۲۳۷۸/۴۳	۵	۴۷۵۶/۴۸	۰/۰۰۶
	باقی‌مانده	۸۴۹۵/۵۲	۲۶۸	۳۱/۷	
	کل	۱۰۸۳۲/۹۵	۲۷۳		

واریانس آمادگی به اعتیاد را پیش‌بینی کند ($\beta = -0.48$)، همچنین، نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه هم‌زمان نشان می‌دهد که همه مؤلفه‌های مقابله اسلامی شامل مقابله شناختی ($\beta = -0.15$ و $P = 0.015$)، مقابله رفتاری ($\beta = 0.17$ و $P = 0.011$) و مقابله عاطفی ($\beta = -0.12$) و $P = 0.022$ توانسته است به‌شکل منفی و معناداری ۳۹ درصد از واریانس آمادگی به اعتیاد را در بین دانشجویان پیش‌بینی کنند ($F = 18/33$ و $R^2 = 0.39$).

با توجه به مندرجات جدول شماره ۳، نتایج تحلیل واریانس یک‌راه نشان می‌دهد که کل مدل رگرسیون برای پیش‌بینی آمادگی به اعتیاد بر اساس نمره کل راهبردهای مقابله اسلامی و هر یک از مؤلفه‌های آن معنادار بود ($P < 0.05$). جدول شماره ۴ نتایج تحلیل رگرسیون را برای پیش‌بینی آمادگی به اعتیاد بر اساس نمره کل راهبردهای مقابله اسلامی و مؤلفه‌های آن نشان می‌دهد. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، نمره کل راهبرد مقابله اسلامی توانسته است به‌شکل منفی و معناداری ۳۹ درصد از

جدول ۴) نتایج پیش‌بینی آمادگی به اعتیاد بر اساس نمره کل راهبردهای مقابله اسلامی و مؤلفه‌های آن

متغیر پیش‌بین	ضریب بتا	آماره t	P-value	F	ضریب تعیین	ضریب تعیین اصلاح‌شده
نمره کل مقابله اسلامی	-۰/۴۸۳	-۵/۰۵	۰/۰۰۹	۲۵/۵۴	۰/۳۶	۰/۳۵
مؤلفه مقابله شناختی	-۰/۱۵۸	-۲/۶۴	۰/۰۱۳			
مؤلفه مقابله عاطفی	-۰/۱۲۳	-۳/۱۷	۰/۰۲۲	۱۸/۳۳	۰/۳۹	۰/۳۷
مؤلفه مقابله رفتاری	-۰/۱۷۷	-۴/۵۸	۰/۰۱۱			

دانشجویان بر اساس راهبردهای مقابله اسلامی انجام شده است. نتایج نشان می‌دهد آمادگی به اعتیاد با نمره کل راهبرد مقابله اسلامی و مؤلفه‌های آن (مقابله شناختی، عاطفی و

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف پیش‌بینی آمادگی به اعتیاد در

رفتاری) روابط منفی و معناداری داشت. همچنین، نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه به‌روش هم‌زمان نشان می‌دهد که به‌ترتیب ۳۶ درصد از واریانس آمادگی به اعتیاد به‌شکل منفی و معناداری بر اساس نمره کل راهبرد مقابله اسلامی و ۳۹ درصد بر اساس نمره مؤلفه‌های راهبرد مقابله اسلامی قابل پیش‌بینی است. با توجه به اینکه تحقیقات در زمینه ارتباط بین راهبردهای مقابله اسلامی و آمادگی به اعتیاد در بین دانشجویان کم است، می‌توان به نتایج پژوهش‌های مرتبط با موضوع پژوهش حاضر اشاره کرد. نتایج پژوهش پُرزور و خادمی آستانه همسو با یافته مطالعه حاضر از افزایش نمره تاب‌آوری و کاهش گرایش نوجوانان به رفتارهای پرخطر تحت دریافت برنامه مبتنی بر آموزه‌های دینی-روان‌شناختی حکایت دارد (۲۶). همچنین، بررسی مقالات نشان‌دهنده وجود رابطه بین استفاده از روش‌های معنوی و مذهبی با کاهش تأثیر ناراحتی روانی بر مصرف الکل (۲۷) و کاهش مصرف دخانیات در گروهی از زنان است (۲۸). در تبیین این یافته می‌توان گفت همان‌طور که امروزه تحقیقات نشان می‌دهد در گرایش افراد به اعتیاد و رفتارهای غیربهداشتی دیگر مشکلات روان‌شناختی و استفاده از راهبردهای منفی تنظیم هیجان نقش پُررنگی دارد و بسیاری از مبتلایان به اعتیاد، سوءمصرف مواد را راه‌حلی برای تسکین درد و رنج خود یافته‌اند و با مصرف مواد به‌دنبال کسب آرامش یا رهایی از تنش تجربه‌شده هستند (۲۹، ۳۰). این در حالی است که خداوند متعال می‌فرماید: «أَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمُ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تُنْهِي عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ»؛ «آنچه از قرآن به تو وحی شده بخوان و نماز را برپادار، به‌راستی که نماز از کارهای زشت و ناپسند جلوگیری می‌کند» (۱۴). فرد نمازگزار با تکرار دائمی آیات هفت‌گانه سوره حمد (سبع‌المثانی) که چون حلقه‌های به‌هم‌متصل هر کدام راهگشای بعدی می‌باشد، پیوسته سرنوشت خود را مرور می‌کند و در میسر خودشناسی و خودباوری گام برمی‌دارد و همین ویژگی رفتار عملی به‌عنوان یکی از راهبردهای مقابله‌ای اسلامی به افزایش بینش فرد نسبت به خود و زندگی منجر می‌شود و می‌تواند با افزایش سطح هوشیاری، تولید معنای زندگی، حمایت اجتماعی و روانی ادراک‌شده از جانب خدای متعال^۲ (۱۴) و نیز احساس آرامش‌طلبی از خالق هستی در

مقابل آسیب‌پذیری روانی و رفتاری مصونیت ایجاد کند؛ زیرا خداوند، تعبد و نماز را اصلی‌ترین راه‌های کسب آرامش معرفی کرده است^۳ (۱۴). در همین زمینه و همسو با نتایج مطالعه حاضر، فتحی و همکاران در پژوهشی نشان داده‌اند که شاخص‌های معنوی و مذهبی به‌ترتیب توانسته است ۲۶ و ۱۹ درصد رفتار گرایش به سوءمصرف مواد را تبیین نمایند (۳۱). در تبیین این یافته می‌توان گفت توانمندی در استفاده از فنون دینی می‌تواند سازگاری فرد را با شرایط سخت زندگی افزایش دهد. مقابله اسلامی نوعی نظام جهت‌گیری به‌فرد عرضه می‌کند و روش‌هایی را که افراد از آنها برای یافتن معنا در زمان استرس استفاده می‌کنند، شکل می‌دهد و هدایت می‌کند. راهبردهای مقابله اسلامی از جمله آموزش مذهبی، جست‌وجوی حمایت معنوی، ارتباط معنوی و پالایش معنوی علاوه بر کمک به افراد در یافتن معنا در شرایط استرس‌زا به کسب تسلط و کنترل، رسیدن به آرامش، بهره‌مندشدن از صمیمیت و حمایت دیگران، دستیابی به تقرب خداوند و یا دستیابی به تحولات عمیق در زندگی نیز منجر می‌شود. بنابراین، راهبردهای مقابله اسلامی می‌تواند به‌واسطه ارائه روشی جایگزین به‌منظور مدیریت استرس و رنج، استفاده از مواد مخدر را کاهش دهد (۱۰-۱۳).

شاید یکی از دلایل رابطه منفی بین مقابله اسلامی یا مذهبی به‌معنای یک امر متعالی و مصرف مواد، بهبود روابط اجتماعی به‌واسطه ترغیب و تأکید مذهب بر ارزش‌هایی نظیر ایجاد همبستگی بین افراد جامعه، وحدت و انسجام، تعاون و همکاری و تعالی‌بخشیدن به روابط انسان‌ها باشد که به نوبه خود نیاز به استفاده از الکل برای انطباق و یا مقابله را کاهش می‌دهد. آشکار است که استفاده از مواد مخدر با مجموعه‌ای از رفتارهای پرخطر و پیامدهای منفی بهداشتی همراه است؛ و افرادی که گرایش‌های دینی و پایبندی به اصول دینی دارند به‌دلیل برخورداری از خودکنترلی بالاتر و خودمدیریتی و نیز مسئولیت‌پذیری نسبت به سلامت جسم و روان خود به‌سمت مواد مخدر گرایش پیدا نمی‌کنند. همچنان که خداوند متعال در آیات متعدد قرآنی نسبت به نفس انسان و ارزش وجود انسان گوشزد نموده و انسان را از اسراف در نعماتی که به وی عطا شده است، هشدار می‌دهد. کسانی که به‌سمت مواد سوق پیدا می‌کنند به‌نوعی اسراف‌کاران در حفظ سلامت جسم و روان خود هستند و در نتیجه به‌جای اتکا به خداوند و جستن

^۱ سوره عنکبوت؛ آیه ۵۴

^۲ سوره فاطر؛ آیه ۱۵

^۳ سوره رعد؛ آیه ۲۸

ملاحظات اخلاقی

بنا بر اظهار مؤلفان مقاله، این پژوهش برگرفته از بخشی از پایان‌نامه مقطع کارشناسی ارشد مؤلف دوم است که در تاریخ ۱۳۹۷/۶/۲۷ در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران دفاع شده است.

حامی مالی

بنا بر اظهار مؤلفان مقاله، این پژوهش حامی مالی ندارد و با هزینه شخصی مؤلفان صورت گرفته است.

تضاد منافع

مؤلفان مقاله هیچ‌گونه تضاد منافی درباره این پژوهش گزارش نکرده‌اند.

مشارکت مؤلفان

نگارش چکیده، روش کار و چارچوب مقاله: مؤلف اول؛ کار میدانی و جمع‌آوری داده‌ها و نگارش بیان مسئله: مؤلف دوم و نگارش بحث و نتیجه‌گیری، محدودیت و پیشنهاد پژوهش و بازبینی مقاله: مؤلف سوم.

References

1. Ayllón S, Ferreira-Batista NN. Unemployment, drugs and attitudes among European youth. *Journal of health economics*. 2018;57:236-48.
2. Ghamari Givi H, Khoshnoodnia B, Ghavibazou E. Predicting the survival and dropout of addiction treatment interventions based on sensation seeking and impulsivity. *Journal Research on Addiction*. 2020;13(54):165-80. (Full Text in Persian)
3. Namazi S. The Prediction of Attitude toward Addition and Drug-Related Disorders in Students in Kermanshah Based on the Role of Religious Attitude and Quality of Life. *Journal of Pizhūhish dar dīn va saāāmat*. 20206(2)66-72. (Full Text in Persian)
4. Gao T, Xiang Y-T, Zhang H, Zhang Z, Mei S. Neuroticism and quality of life: Multiple mediating effects of smartphone addiction and depression. *Psychiatry Research*. 2017;258:457-61.
5. Jones JD, Vogelmann JS, Luba R, Mumtaz M, Comer SD. Chronic pain and opioid abuse: Factors associated with health-related quality of life. *The American journal on addictions*. 2017;26(8):815-21.

کمک از وی در مواجهه با مشکلات به‌دلیل برخورداری از احساس پوچی و تنظیم هیجان پایین، سوءمصرف مواد را به‌عنوان راه حل برمی‌گزینند (۱۳، ۱۶، ۱۷). از سوی دیگر، می‌توان گفت در پرتو اعتقاد به خداوند متعال، فرد در مرحله‌ای از تکامل معنوی و روحی به اطمینان قلبی می‌رسد و همچنان که خداوند فرموده است فرد باایمان از نوعی حمایت روانی و معنوی برخوردار است و همین حمایت ادراک‌شده می‌تواند به وی آرامش دهد و به توجه دقیق‌تر به محیط اطراف و استفاده بهتر از حواس منجر شود و با پردازش منطقی‌تر و محتاطانه‌تر اطلاعات دریافتی از محیط کمتر به رفتارهای مخاطره‌جویانه و بدون کنترل دست بزند و در نتیجه فرد دارای مواجهه اسلامی کمتر با مواد مخدر و رفتارهای پرخطر دیگر درگیر می‌شود.

محدودیت‌های پژوهش

در این پژوهش نیز مانند دیگر پژوهش‌هایی که در حوزه علوم رفتاری صورت می‌گیرد، محدودیت‌هایی وجود داشت. از جمله اینکه برای جمع‌آوری داده‌ها از مقیاس‌های خودگزارشی استفاده شد که احتمال تحریف در پاسخ‌گویی به سؤالات وجود دارد. از آنجاکه ابرازکردن و فرورودن بسیاری از ناراحتی‌های رفتاری و هیجانی به ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی مربوط می‌شود، در تعمیم یافته‌ها به فرهنگ‌های دیگر باید احتیاط شود. روش نمونه‌گیری دردسترس و جنسیت افراد نمونه نیز توان تعمیم نتایج را کاهش می‌دهد.

پیشنهاد‌های پژوهش

پیشنهاد می‌شود محققان آینده علاوه بر راهبردهای مقابله اسلامی، به مطالعه نقش سبک زندگی اسلامی و تأثیر آن بر گرایش به رفتارهای پرخطر دیگر در سنین نوجوانی به‌ویژه در مراکز استانی و پرجمعیت بپردازند. همچنین، پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی به تدوین الگوی علی اعتیادپذیری بر اساس عوامل جمعیت‌شناختی و جهت‌گیری مذهبی و معنویت‌گرایی پرداخته شود.

قدردانی

پژوهشگران از زحمات یکایک عزیزان شرکت‌کننده در پژوهش و همچنین مسئولان دانشگاه که در انجام این پژوهش یاریگرشان بوده‌اند، صمیمانه تشکر و سپاسگزاری می‌نمایند.

6. Khazaie H, Behrouz B, Chehri A, Gerber M, Holsboer-Trachsler E, Sadeghi Bahmani D, et al. Among adolescents, addiction susceptibility and sleep-related dysfunction have a common cognitive-emotional base and predict poor sleep quantity. *Journal of Substance Use*. 2019;24(4):426-31.
7. Shojaee A. The Study of Relationship between Attitude and Practical Commitment to Prayer with Happiness of the Students (Case Study: Students of University of Mohaghegh Ardabili). *Sci J Manag System*. 2018;8(26):89-106. (Full Text in Persian)
8. Ayres TC. Childhood Trauma, Problematic Drug Use and Coping .*Deviant Behavior*. 2021;42(5):578-99.
9. Tatari F, Farnia V, Salemi S, Davarinejad O, Ghaderi S, Rahami B, et al. Evaluation of stress-coping strategies and their association with relapse rate in people with methamphetamine use disorder: an analytical study. *Journal of Substance Use*. 2021;26(2):166-73.
10. Tahir LM, Khan A, Musah MB, Ahmad R, Daud K, Al-Hudawi SHV, et al. Administrative stressors and Islamic coping strategies among Muslim primary principals in Malaysia: a mixed method study. *Community mental health journal*. 2018;54(5):649-63.
11. Raisi M, Kahrazehi F, Sanagouye Moharer G. The Effectiveness of Spiritual Confrontation Skills on Pain Self-efficacy in Patients with Severe Thalassemia. *Journal of Religion and Health*. 2021;8(2):1-8. (Full Text in Persian)
12. Abdoljabari M, Karamkhani M, Olianassab Z, Pourhoseingholi MA, Ebadi M, Tabaghi R. Effect of prayer on drug, smoking and alcohol consumption in Tabriz University of Medical Sciences. *Journal of Research on Religion & Health*. 2015;1(2):36-45. (Full Text in Persian)
13. Soleimani H, Eslamirad Z, Rafiei M, Shamsikhani S. The study of saying the prayer in Nejat and Avaye-Mehr drug rehab centers in Arak. *Journal of Research on Religion & Health*. 2015;1(4):21-30. (Full Text in Persian)
14. The Holy Quran. Al-Araf. Translated by: Mohammad Mahdi Fouladvand. Tehran: Justice Message Publications; 2016.
15. RostamiNasab-DolatAbad Z, Ehsanpour F, Mohammadkhani M, Shariatmadar-Tehrani A, Bagheri-Mahyari N. The Moderating Role of Islamic Lifestyle in the Relationship between Cognitive Emotion Regulation and Mobile Dependency in Kermanshah's Adolescent Girls in. *Journal of Pizhūhish dar dīn va saāāmat*. 201953(3)884-95. (Full Text in Persian)
16. Esmaelbeigi Mahani M, Ayadi N, Nabiollahi Najafabadi A, Rezaei S. The Role of Emotional Expression Styles and Religious Coping Styles in Students' Tendency towards Addiction. *Journal of Pizhūhish dar dīn va saāāmat*. 202055(4)334-47. (Full Text in Persian)
17. Afshar S, Seddighi Arfaei F, Jafari A, Mohammadi H. The relationship of spiritual intelligence factors and tendency to addiction and Its comparison between girls and boys students. *Journal of Reaserch on Religion & Health*. 2015;1(2):10-8. (Full Text in Persian)
18. Bernard M, Strasser F, Gamondi C, Braunschweig G, Forster M, Kaspers-Elekes K, et al. Relationship between spirituality, meaning in life, psychological distress, wish for hastened death, and their influence on quality of life in palliative care patients. *Journal of pain and symptom management*. 2017;54(4):514-22.
19. Moghadas Ghahfarokhi S, Haghghatian M, Hashemianfar S. Addiction Dynamics: Functions Based on The Systemic Dynamism of addiction. *Journal Research on Addiction*. 2020;13(54):9-30. (Full Text in Persian)
20. Ghodrati A, Mohammadipour M, Mafakheri A. The Relationship between Parenting Styles and Tendency for Drug Use: The Mediating Role of Impulsivity. *Research on Addiction*. 2021;15(60):11-32. (Full Text in Persian)
21. Tabachnick B, Fidell L. Using multivariate statistics 5th ed Allyn and Bacon Boston. Mass; 2006.
22. Delavar A. Theoretical and practical foundations of research in the humanities and social science. Tehran: Roshd Publications; 2020. (Full Text in Persian)
23. Ehtesham-Zadeh P. The Design and The Reliability Test of Islamic Confrontation Strategies Scale(ICSS) in Critical Circumstances. *Theological-Doctrinal Research (The Islamic Science Quarterly)*. 2009;4(15):103-36. (Full Text in Persian)
24. Azimzadeh N, Bayazi MH, Shakerinasab M. The Relationship Between Islamic Coping Methods and Psychological Well-Being with Adaptation and Pain Tolerance in Patients with Breast Cancer. *Quarterly Journal of Health Psychology*. 2020;9(33):145-60. (Full Text in Persian)
25. Mohammadkhani S, Yeganeh T, Karimpour K. Role of religious orientation and self-control in prediction of drug addiction potential. *Journal of Health and Care*. 2015;17(3):248-59. (Full Text in Persian)
26. Porzoor P, Khademi Astaneh Z. Designing an integrated educational protocol based on Islamic religious-psychological teachings and evaluating its effectiveness on resilience of adolescents with tendencies to high-risk behaviors. *Journal of Research in Psychopathology*. 2020;1(4):10-7.
27. Lee DB, Hope MO, Heinze JE, Cunningham M, Caldwell CH, Zimmerman MA. Psychological pathway from racial discrimination to the physical consequences of alcohol consumption: Religious coping as a

protective factor. *Journal of Ethnicity in Substance Abuse*. 2020;19(3):453-75.

28. Horton KD, Loukas A. Depressive symptoms, religious coping, and cigarette smoking among post-secondary vocational students. *Psychology of Addictive Behaviors*. 2013;27(3):705-13.

29. Lorkiewicz SA, Ventura AS, Heeren TC, Winter MR, Walley AY, Sullivan M, et al. Lifetime marijuana and alcohol use, and cognitive dysfunction in people with human immunodeficiency virus infection. *Substance abuse*. 2018;39(1):116-23.

30. Menon J, Kandasamy A. Relapse prevention. *Indian journal of psychiatry*. 2018;60(Suppl 4):S473.

31. Fathi M, Moeen Z, Rostami B, Safavi SZ, Fakour E. Relationship of Tendency towards Substance Abuse with Spiritual and Psychological Well-being in Students of Zanjan University of Medical Sciences. *Health, Spirituality and Medical Ethics*. 2020;7(2):59-67. (Full Text in Persian)

